

25 METER UNDER BAKKEN: Anne Karin Furunes' frise på Nationaltheatret stasjon.

FOTO: KORO

KULTUR

En utstillingsaktuell nordmann og en skotte som ville ha fylt 100 år i år, illustrerer begge gleden ved kunst der man ikke forventer å finne den.

Undergrunns- kunsten

I vinter vandret jeg ned i en av Londons undergrunnsstasjoner – ikke først og fremst for å reise med metropolens tradisjonsrike «tube», men for å studere kunst. På Tottenham Court Road-stasjonen, ved handlegaten Oxford Street, lagde nemlig den skotske kunstneren Eduardo Paolozzi (1924–2005) i første halvdel av 1980-årene det som fire tiår senere trolig er byens mest berømte undergrunnsutsmykning: fargesprakende, tilsynelatende viltvoksende mosaikker som bukter seg over inngangspartier, strekker seg langs perronger og klatrer opp under taket.

Gjennom årene har jeg studert Paolozzis storslåtte bidrag under jorden en rekke ganger, og jeg blir ikke lei av å betrakte dem: tegneserieaktige figurer og geometriske former, kyr og motiver som gir assosiasjoner til så vel arkitektoniske tegninger som naturvitenskap, saksofoner, insekter og menneskehoder. Rødt og grønt, blått og gult, spredt over mange rom, gjør stasjonen til et gigantisk kunstverk – formet av det etterkrigssamfunnet som hadde vokst frem rundt immigrantsønnen (foreldrene var italienske) fra Edinburgh.

Både 1980-årenes nye optimisme og den postmodernismen som ble dens kulturelle uttrykk, er fristende å lese inn i skottens frodige vegger. Skapt som de er for mennesker på den andre siden av undergrunns-togenes vinduer, hører de på alle måter hjemme i en verden i høy fart.

For en som hadde vært med på å gjøre popkunsten kjent i Storbritannia, og som

lot til å elske populærkultur og teknologi like høyt, må plasseringen i et transportknutepunkt i Londons kommersielle hjerte ha passet utmerket. Trolig kan de færreste kunstverk skryte av å ha tiltrukket seg like mange par øyne. Så høyt elsket er utsmykningen at det førte til intens medieoppmærksomhet og tusenvis av protest-underskrifter da deler av den midt i 2010-årene stod i fare.

At Paolozzi, dersom han fortsatt levde, i 2024 ville ha fylt 100 år, gjør det særlig på sin plass å anbefale alle undergrunnsreisende gjester i London å ta en ekstra titt på

«Det gjør stasjonen til et gigantisk kunstverk»

veggene når de vandrer ut av Tottenham Court Road-stasjonen for å handle suvenirer i Oxford Street. Her til lands er Paolozzi stadig mindre kjent enn han burde ha vært. Den som kjenner livsverket hans, vil imidlertid vite at kunstneren ble inkludert en rekke ganger så vel på Veneziabiennalen som på Documenta i Kassel og er like kjent for skulpturer, kollasjer og trykk som for sine offentlige utsmykninger.

Paolozzis verk under bakken i London er ikke minst en påminnelse om hvor givende det kan være å oppleve kunst andre steder

enn de tradisjonelle. Enten arbeidene befinner seg ute i bybildet eller i underjordiske haller, viste pandemien hvilken særlig verdi det har at kunst kan påtreffes også ute i fellesrommene, ikke bare på innsiden av gallerier og museer. I så måte skriver skottens bidrag seg inn i en lang tradisjon: Stockholm er et annet eksempel på en europeisk hovedstad hvor byens t-banenett er preget av kunst av høy kvalitet.

Oslo har, i mindre skala, prøvd seg på det samme, og severdig kunst av signaturer som Gunnar Torvund og Odd Tandberg fikk plass på byens stasjoner. Det aller mest monumentale eksempelet, Olav Strømmes dramatiske utsmykning av stoppestedet på Furuset, har imidlertid vært i forfall i årevis. Det var på høy tid at Oslo kommune i fjor høst ga seg i kast med å snu utviklingen og restaurere «Fra lys til mørke», som Strømme kalte veggmaleriet han fullførte i 1978, samme år som han døde.

I vår stiller Anne-Karin Furunes (f. 1961) ut malerier i Vigelandmuseet i Oslo. Den som er interessert i kunst under gateplanet, kan imidlertid oppleve kunsten hennes også på Nationaltheatret stasjon. Der skapte nemlig Furunes i 1999 et av den norske hovedstadens aller mest storslåtte verk. Parallellen til Paolozzis bidrag i London er iøynefallende: Både han og hans kollega fra Trøndelag lagde omfattende arbeider for folk underveis – en forbyfartens kunst. Men der skotten valgte sterke farger, er Furunes' bokstavelig talt mer anonyme løsninger holdt i grått: Menneskene i den norske kunstnerens to 250 meter lange billedfriser forblir nemlig ukjente.

Furunes' signatur er de mange hullene hun preger overflaten til verkene sine med – små, men i noe skiftende størrelse. De kan studeres så vel i Vigelandmuseet som 25 meter under bakken ved Nationaltheatret. Furunes har utstyrt den majestetiske transporthallens vegger med 332 rustfrie stålplater fulle av de karakteristiske åpningene, hvorav 100 av firkantene har motiv. Kunst i offentlige rom (Koro) kaller det egenartede fenomenet «punktgrafikk».

Som utgangspunkt for sine avlange gigantkomposisjoner har Furunes brukt fotografier av landskap og, først og fremst, mennesker: barn og voksne, menn og kvinner, alene og i grupper, på avstand og tett på. Enkelte motiver nærmer seg abstraksjonen, andre er umiddelbart gjenkjennelige. «Motivene er utsnitt fra gamle private fotoalbum og billedarkiv med anonyme personer og flyktige, frosne øyeblikksbilder av himmelen, bølger og draperier som er tatt med et videokamera», skriver Koro. Som i Vigelandmuseet forblir kunstnerens utvalgte skikkelser på avstand – fremmede fra andre tider og steder.

Furunes har med andre ord omdannet et rom med en utpreget hverdagslig funksjon til et av Oslos største gallerier. I motsetning til Paolozzis fargeeksplosjoner er hennes bidrag likevel lite påtrengende: Jeg vil tippe at mange av de reisende knapt legger merke til de mystiske ansiktene som togene suser forbi. De som gjør det, vil oppdage at verket stadig forandrer seg, i takt med betrakters bevegelse.

Etter å ha studert Furunes' kunstkatedral kan den interesserte fortsette til severdige arbeider av Ervin Löffler og Katrine Giæver i stasjonens ene ende og av Terje Roalkvam i den andre. Den som løfter blikket, kan ende opp med en rikere reise enn vedkommende hadde forestilt seg.

KULTUR-
TIRSDAG
Kåre Bulie skriver
hver tirsdag om
kunst, bøker og
annen kultur.

Kåre Bulie
kultur@klassekampen.no

